

Конституційний Суд України

01033, м. Київ, вул. Жилинська, 14

Суб'єкт права на конституційне подання
142 народних депутатів України

Уповноважений представник суб'єкта права
на конституційне подання за дорученням:

Народний депутат України
Третякова Галина Миколаївна
01008, Україна, м. Київ, вул. Грушевського, 5
Телефон +38 (044) 255-40-35
Ел. пошта: tretiakova@rada.gov.ua

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПОДАННЯ

щодо офіційного тлумачення положень абзацу 4
преамбули Конституції України у їх системному зв'язку з положеннями
частини другої статті 3, частини четвертої статті 13, частини п'ятої статті 17
Конституції України

Відповідно до пункту 2 частини першої, частини другої статті 150 Конституції України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 30, ст. 141; 2016 р., № 28, стор. 7, стаття 532) (далі – Конституція, Основний Закон), пункту другою частини першої статті 7, статей 51, 52 Закону України «Про Конституційний Суд України» від 13.07.2017 року № 2136-VIII (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 35, стор. 6, стаття 376) суб'єкт права на конституційне подання - *142* народних депутатів України звертаються до Конституційного Суду України з письмовим клопотанням *щодо офіційного тлумачення положень абзацу 4 преамбули Конституції України, а*

саме слів «гідних умов її життя» в їх системному зв'язку з положеннями частини другої статті 3, частини четвертої статті 13, частини п'ятої статті 17 Основного Закону держави.

Підставою для даного конституційного подання є практична необхідність у роз'ясненні та офіційній інтерпретації положень абзацу 4 преамбули Конституції України в її зв'язку з іншими положеннями Основного Закону з метою з'ясування, які умови життя людини слід вважати гідними з урахуванням соціальної спрямованості економіки держави, а також, що є показником гідних умов життя в аспекті головного обов'язку держави утверджувати і забезпечувати права та свободи людини і громадянина.

Преамбула Конституції України визначає:

«Верховна Рада України від імені Українського народу – громадян України всіх національностей,

виражаючи суверенну волю народу,

спираючись на багатовікову історію українського державотворення і на основі здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення,

дбаючи про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя,

піклуючись про зміцнення громадянської злагоди на землі України та підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України,

прагнучи розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу,

усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та майбутніми поколіннями,

керуючись Актом проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року, схваленим 1 грудня 1991 року всенародним голосуванням,

приймає цю Конституцію – Основний Закон України».

Відповідно до частини другої статті 3 Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Частиною четвертою статті 13 Конституції України передбачено, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом.

Згідно з частиною п'ятою статті 17 Конституції України держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей.

З огляду на те, що преамбула, як інтегральна частина структури Конституції України відображає не лише суспільно-політичні передумови, мотиви та мету її прийняття як акта установчої влади народу, але й закріплює найважливіші принципи, на яких ґрунтується Конституція України і для забезпечення реалізації яких вона приймається, вбачаємо вкрай важливою офіційну інтерпретацію Конституційним Судом України однієї із засадничих положень її преамбули про гідні умови життя людини.

Враховуючи, що таке положення преамбули кореспондується з багатьма іншими нормами Конституції України в контексті забезпечення соціальних прав громадян, доречно зазначити про рішення Конституційного Суду України, у яких він неодноразово вказував на складові конституційного права на соціальний захист, юридичні засоби здійснення цього права та концептуальні підходи до розв'язання проблем, пов'язані із його реалізацією.

За однією з юридичних позицій Конституційного Суду визначення України як соціальної, правової держави зобов'язує її спрямовувати свою політику на створення умов, які забезпечують *достатній життєвий рівень*, вільний і всебічний розвиток людини як найвищої соціальної цінності, її життя і здоров'я, честь і гідність. Утвердження та дотримання закріплених у нормативно-правових актах соціальних стандартів є конституційним обов'язком держави. Діяльність її правотворчих і правозастосовчих органів має здійснюватися за принципами справедливості, гуманізму, верховенства і прямої дії норм Конституції України, а повноваження – у встановлених Основним Законом України межах і відповідно до законів (*абзац другий пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005*).

Визнання держави соціальною також означає соціальну спрямованість економіки, про яку йдеться в частині четвертій статті 13 Основного Закону та

на яку вказував у своїй практиці Конституційний Суд: «згідно з Конституцією України ознаками України як соціальної держави є соціальна спрямованість економіки, закріплення та державні гарантії реалізації соціальних прав громадян, зокрема їх прав на соціальний захист і *достатній життєвий рівень* (статті 46, 48), тощо. Це зобов'язує державу відповідним чином регулювати економічні процеси, встановлювати і застосовувати справедливі та ефективні форми перерозподілу суспільного доходу з метою забезпечення добробуту всіх громадян» (*абзац третій підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 17 березня 2005 року № 1-пр/2005*).

Конституційний Суд України вважає, що з метою виконання конституційного обов'язку щодо утвердження соціальних прав держава має не лише створити систему соціального захисту, а й забезпечити її належне функціонування. Зміни законодавства у соціальній сфері, складна фінансово-економічна ситуація тощо не повинні призводити до порушення гідності людини, обов'язковою складовою якої є доступ людини до мінімальних соціальних благ, здатних забезпечити їй *достатній і гідний життєвий рівень*. Верховна Рада України, формуючи соціальну політику держави, повинна гарантувати ефективну реалізацію права на повагу до людської гідності, зокрема, шляхом забезпечення пенсій, інших видів соціальних виплат та допомоги для осіб, які потребують соціального захисту (*абзац п'ятий підпункту 2.1 пункту 2, абзац четвертий пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 7 листопада 2018 року № 9-р/2018*).

Отже, численні юридичні позиції Конституційного Суду України підтверджують, що визначення Конституцією людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю (стаття 3) обумовлює необхідність трактувати людську гідність як конституційну цінність, яка наповнює сенсом людське буття, є фундаментом для усіх інших конституційних прав, мірилом визначення їх сутності та критерієм допустимості можливих обмежень таких прав.

Конституційний Суд України зазначає, що положення статей 3, 21, 46, 48, 68 Основного Закону України корелюють із міжнародними та європейськими стандартами щодо *«гідного людського життя»*, *«мінімальних вимог існування в умовах, гідних людини»*, прав людини *«не зазнавати голоду»* та на *«захист від бідності»*, якими має керуватися соціальна держава (*абзаци 6, 7 підпункту 2.3 пункту 2 Рішення від 22 травня 2018 № 5-р/2018*).

Однак, як свідчить аналіз змісту зазначених рішень, Конституційний Суд України здебільшого у своїх аргументах використовує юридичну конструкцію

«достатній життєвий рівень» або «гідний життєвий рівень», зокрема й в аспекті головного обов'язку держави, закріпленого частиною другою статті 3 Конституції, утверджувати і забезпечувати права і свободи людини. Дослідивши низку питань, пов'язаних із застосуванням зазначеного конституційного припису, Суд у справі про рівень пенсії і щомісячного довічного грошового утримання роз'яснив, що зміст прав і свобод людини – це умови і засоби, які визначають матеріальні та духовні можливості людини, необхідні для задоволення потреб її існування і розвитку. Обсяг прав людини – це кількісні показники відповідних можливостей, які характеризують його множинність, величину, інтенсивність і ступінь прояву та виражені у певних одиницях виміру (абзац п'ятий пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005).

Водночас у справі щодо пільг, компенсацій та гарантій юридична позиція Конституційного Суду полягає у тому, що в положеннях статті 3 Конституції йдеться не лише про життя й фізичне здоров'я, а й про *достатній життєвий рівень*, не нижчий принаймні за прожитковий мінімум, який визначено через вартісну величину достатнього для нормального функціонування організму людини, збереження її здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості (Рішення від 20 березня 2002 року № 5-рп).

У цьому ж Рішенні Суд акцентував увагу на тому, що Конституція України виокремлює категорії громадян, які потребують додаткових гарантій держави, зокрема гарантій соціального захисту. До них насамперед належать громадяни, які відповідно до статті 17 Конституції України перебувають на службі в органах, що забезпечують суверенітет і територіальну цілісність України, її економічну та інформаційну безпеку.

Конституційний Суд України вважає, що норми-принципи частини п'ятої статті 17 Конституції України щодо забезпечення державою соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей є пріоритетними та мають безумовний характер (абзаци третій, четвертий, шостий, восьмий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 20 грудня 2016 року № 7-рп/2016).

Отже, саме через призму достатнього життєвого рівня Конституційний Суд України розглядає повсякчас у своїй практиці питання соціального

забезпечення громадян, а також у контексті змісту та спрямованості діяльності держави та утвердженні прав і свобод людини як головного її обов'язку.

Натомість положення про гідні умови життя людини, як одне із засадничих у преамбулі Конституції України, Конституційним Судом не розглядалося, що, своєю чергою, зумовлює практичну необхідність даного конституційного подання. Питання про те, які умови життя людини слід вважати гідними та що є показником гідних умов життя у системному їх зв'язку із положеннями частини другої статті 3, частини четвертої статті 13, частини п'ятої статті 17 видаються вкрай важливими, з огляду на те, що державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії можуть бути визначені не лише законами України, а й іншими нормативно-правовими актами.

Наразі слушною вбачаємо точку зору, висловлену в окремій думці судді Конституційного Суду України Мельника М.І. стосовно Висновку від 22 листопада 2018 року № 3-в/2018 у справі щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. Суддя справедливо переконує, що положення Конституції України перебувають у тісному взаємозв'язку з її преамбулою. Преамбула дає змогу краще зрозуміти оригінальний (справжній) зміст конституційних норм, який закладався в них на момент прийняття Конституції України. Тож для органу конституційної юрисдикції з'ясування глибинної суті положень преамбули та їх значення є необхідним ще й для правильного тлумачення норм Конституції України та здійснення функцій з її охорони.

Прикметно зазначимо, що у деяких наукових джерелах фокус уваги зміщується саме на зростаючу практику використання текстів преамбул у конституційному судочинстві під час тлумачення положень конституції, визначення відповідності законодавчого акта (окремого його положення) нормам конституції держави. Ще у 1990 році представники Чиказької правової школи Б. Лейтер, К. Е. Хендлер та М. Хендлер сформулювали власну позицію у колективній статті на тему: «Новий погляд на актуальність та значимість преамбули в конституційному тлумаченні».

На думку авторів, преамбула заслуговує на визнання у якості справжнього та дієвого інтерпретаційного засобу тлумачення положень конституції. Більше

того, ці положення повинні тлумачитися динамічно, з урахуванням різних факторів як суб'єктивного, так і об'єктивного характеру. З урахуванням цих обставин, преамбула не вимагає, щоб конституція була спроектована за єдиним, чітко визначеним статичним правилом. Преамбула якраз слугує своєрідним ціннісним орієнтиром, що визначає курс конституційно-правового регулювання і вимагає, щоб, яким би не був конкретний курс, конституція держави в кінцевому підсумку повинна слугувати встановленню справедливості, забезпечення внутрішнього спокою громадян, забезпечення загальної оборони, сприяння загальному добробуту населення країни¹.

Таким чином, у зарубіжній теорії конституційного права склалися певні підходи стосовно розуміння функціональної ролі преамбул конституцій у розробці законів та політики держави. Так, Л. Орган, досліджуючи правову природу преамбул конституцій, вказав, що преамбула виконує декілька функцій. По-перше, вона має просвітницьке призначення: це один із розділів конституції, який найчастіше згадується в освітніх та громадських контекстах. Далі преамбула має пояснювальну мету: вона слугує засобом уточнення причин прийняття конституції, її принципів та основоположних ідеалів. Крім того, преамбула має формуючу мету: вона є політичним ресурсом для консолідації національної ідентичності. Преамбула має і юридичне призначення, яке виявляється у її властивості слугувати засобом тлумачення статей конституції та законодавчих актів, а також орієнтиром у нормопроектувальній діяльності парламенту².

Положення преамбули сприяють глибокому з'ясуванню змісту окремих норм Основного Закону, що особливо важливо при його тлумаченні, а відтак, більш послідовному втіленню конституційних норм, а також приписів конкретизуючого їх законодавства в життя. Аналогічно, свого часу відомий англійський юрист Едвард Кок наголосив, що преамбули до акта парламенту є «належним засобом з'ясування значення відповідних законодавчих приписів», а також є ключем до повного та цілісного розуміння мети правового регулювання, першопочатково закріпленої у тій чи іншій правовій нормі³.

Ефективність використання преамбул у якості інструменту конституційного тлумачення підтверджується і відповідною судовою

1 Brian Leiter, Carole E. Handler & Milton Handler, «Reconsideration of the Relevance and Materiality of the Preamble in Constitutional Interpretation», 12 *Cardozo Law Review* 117 (1990). p. 163

2 Liav Orgad, *The preamble in constitutional interpretation*, *International Journal of Constitutional Law*, Volume 8, Issue 4, October 2010, Pages 714-738, p. 722

3 Coke E. *The First Part of the Institutes of the Laws of England*. Volume 18, J. & W. T. Clarke, 1823. URL: https://books.google.com.ua/books?id=yvkyAAAAIAAJ&hl=ru&source=gbs_navlinks_s, p. 117

практикою зарубіжних країн. Наприклад, в Естонії преамбулу, в якій естонський народ зобов'язується «гарантувати збереження естонської нації та її культури протягом століть», Верховний Суд використовував для підтвердження конституційності акта, що вимагає адекватного володіння естонською мовою як необхідної умови обрання до ради місцевого самоврядування. Суд постановив, що володіння естонською мовою – державною мовою – є законною вимогою з огляду на преамбулу Конституції Естонії⁴.

Відтак, положення, закріплені у тексті преамбули конституції слід розглядати у двох вимірах: гносеологічному та нормативному. У межах першого аспекту, положення преамбули конституції формують певні норми-цілі для правового регулювання усередині країни, орієнтованості законодавчих актів країни на забезпечення природних прав людини, закріплених у тексті конституції. Другий аспект передбачає, що преамбула конституції виявляє себе як фактор регулятивного впливу, адже її формально-текстуальний зміст передбачає подальшу організацію певного нормативного матеріалу в межах системи законодавства країни. Таким чином, від розуміння суті конкретних положень, закріплених у тексті преамбули конституції залежить подальша реалізація норм самої конституції, зокрема, шляхом їх конкретизації у законодавчих актах країни.

Особливість реалізації конституційних прав громадян у соціальній сфері полягає, передусім, у ступені гарантованості і специфічному механізмі правового захисту. Конкретний зміст суб'єктивного права людини визначається законодавцем. При цьому одним з визначальних елементів у регулюванні суспільних відносин у соціальній сфері є додержання принципу пропорційності між соціальним захистом громадян та фінансовими можливостями держави, а також гарантування права кожного на достатній життєвий рівень.

Конституційний Суд України виходить із того, що додержання конституційних принципів соціальної і правової держави, верховенства права (стаття 1, частина перша статті 8 Основного Закону України) обумовлює здійснення законодавчого регулювання суспільних відносин на засадах справедливості та розмірності з урахуванням обов'язку держави забезпечувати гідні умови життя кожному громадянину України (абзаци сьомий, восьмий

⁴ Review of the constitutionality of the requirements of knowledge of the Estonian language, Supreme Court of Estonia, Constitutional Review Chamber EST-1998-1-001, Riigi Teataja I (Official Gazette), 1998, 14, Article 230 / h) CODICES (Estonian). Summary in English, URL: <https://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/5678>

підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 26 грудня 2011 року № 20-рн/2011).

Згадане Рішення Конституційного Суду України у його мотивувальній частині містить одночасно згадку про гарантування права кожного на «достатній життєвий рівень», а також про обов'язок держави забезпечувати «гідні умови життя» кожному громадянину, не розкриваючи, втім, жодне із вказаних положень.

Поняття «гідні умови життя людини» має надзвичайно важливе значення для засад системи соціального захисту в Україні, однак наразі є недостатньо конкретизованим. Тому, на наше переконання, наявність однозначності у розумінні категорії «гідні умови життя людини» сприятиме усуненню правової невизначеності у регулюванні відповідних суспільних відносин, дозволить підвищити якість закону як одну із фундаментальних вимог ефективної дії принципу верховенства права.

Згідно з усталеною практикою ЄСПЛ відповідальність за подолання недоліків законодавства, правових колізій, прогалин, інтерпретаційних сумнівів лежить, в тому числі, і на судових органах, які застосовують та тлумачать закони (справа *Cantoni v. France* від 15.11.1996 № 17862/91). При цьому, на наше глибоке переконання, точність і ясність в правовій нормі досягаються шляхом урахування у правовому тексті юридичних позицій, висловлених в процесі тлумачення судом конкретної норми чинного законодавства, що в сукупності забезпечує критерій передбачуваності.

Таким чином, усунення інтерпретаційних розбіжностей у розумінні формулювання «гідні умови життя людини» забезпечить наявність критерію очевидності і створить певні орієнтири для вироблення комплексного підходу для законотворчої діяльності в Україні.

Виконуючи конституційні повноваження щодо прийняття законів, які, зокрема, стосуються системи соціального захисту та соціального забезпечення в Україні, Верховна Рада України матиме єдиний підхід до розуміння поняття гідних умов життя, наведеного в преамбулі Основного Закону.

Насамкінець важливо зазначити, що офіційна інтерпретація Конституційним Судом України положень абзацу 4 преамбули Конституції України сприятиме дотриманню принципів соціальної держави, втілених у

ратифікованих Україною міжнародних актах: Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права 1966 року, Європейській соціальній хартії (переглянутій) 1996 року, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. Зокрема йдеться про дотримання передбаченого статтею 12 Європейської соціальної хартії (переглянутої) 1996 року зобов'язання держави підтримувати функціонування системи соціального забезпечення, її задовільний рівень, докладати зусиль для її поступового посилення тощо.

Статтею 75 Конституції України визначено, що єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України.

Додержання конституційних принципів соціальної і правової держави, верховенства права (стаття 1, частина перша статті 8 Основного Закону України) обумовлює здійснення законодавчого регулювання суспільних відносин на засадах справедливості та розмірності з урахуванням обов'язку держави забезпечувати гідні умови життя кожному громадянину України.

Для забезпечення визначеності поняття «гідні умови життя» існує потреба в офіційному тлумаченні Конституційним Судом України абзацу 4 Преамбули Конституції України, а саме слів «гідних умов її життя» в системному їх зв'язку із положеннями частини другої статті 3, частини четвертої статті 13 та частини п'ятої статті 17 Конституції України.

Таке офіційне тлумачення дасть можливість уникнути неоднозначного розуміння та використання даного поняття, адже саме досягнення гідних умов життя є основною метою соціальної політики держави та загальної системи соціального захисту населення, а здатність забезпечити реалізацію гідного існування людини в соціальній державі є одним з критеріїв оцінки ефективності всієї системи прав людини.

Враховуючи наведене та керуючись статтями 147, 150 Конституції України, статтями 7, 35, 51, 52, 54, 84 Закону України «Про Конституційний Суд України»

ПРОСИМО:

1. Відкрити конституційне провадження за конституційним поданням 142 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень абзацу 4 преамбули Конституції України, а саме слів «гідних умов її життя», в системному їх зв'язку із положеннями частини другої статті 3, частини четвертої статті 13, частини п'ятої статті 17 Конституції України.

2. Надати офіційне тлумачення положень абзацу 4 преамбули Конституції України, а саме слів «гідних умов її життя» в контексті питання: які умови життя людини слід вважати гідними, що є показником гідних умов життя, у системному їх зв'язку із положеннями частини другої статті 3, частини четвертої статті 13, частини п'ятої статті 17 Конституції України.

3. Залучити до участі у цьому конституційному провадженні за дорученням народних депутатів України, уповноважених представників суб'єкта права на конституційне подання народного депутата України Третьякова Г.М.

Перелік документів і матеріалів, що додаються:

1. Додаток до Конституційного подання щодо офіційного тлумачення положень абзацу 4 преамбули Конституції України з підписами 42 народних депутатів України - на 6 арк. в 1 прим.

2. Витяг з Конституції України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 30, ст. 141) - на 4 арк. в 1 прим.;

3. Копія посвідчення народного депутата України Третьякової Г.М. - на 1 арк. в 1 прим.

ДОДАТОК

до конституційного подання щодо офіційного тлумачення положень абзацу 4 преамбули Конституції України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР

№ п/п	Прізвище, ім'я, по-батькові	Номер посвідчення	Підпис
1	Третьякова Галина Миколаївна	53	
2	Совгиря Ольга Володимирівна	118	
3	Струневич Вадим Олегович	39	
4	Остапенко Анатолій Дмитрович	425	
5	Арсенюк Олег Олексійович	396	
6	Гривко Сергій Дмитрович	110	
7	Одарченко Андрій Миколайович	371	
8	Новіков Михайло Миколайович	123	
9	Дирдін Максим Євгенович	333	
10	Вінтоняк Олена Василівна	113	
11	Торохтій Богдан Григорович	101	
12	Кінзбурська Вікторія Олександрівна	374 372	
13	Тарасенко Тарас Петрович	120	
14	Драбовський Анатолій Григорович	227	
15	Каптелов Роман Володимирович	251	
16	Мандзій Сергій Володимирович		
17	Кравчук Євгенія Михайлівна	108	
18	Борзова Ірина Наумівна	229	
19	Жупанин Андрій Вікторович	106	
20	Безугла Мар'яна Володимирівна	418	
21	Костюх Анатолій Вячеславович	73	
22	Кабанов Олександр Євгенійович	84	

21 (двадцять один) місце

23	Стефанчук Руслан Олексійович	2
24	Яковлева Неллі Іллівна	109
25	Богданець Андрій Володимирович	364
26	Бондаренко Олег Володимирович	58
27	Гетманцев Данило Олександрович	20
28	Верещук Ірина Андріївна	29
29	Шуляк Олена Олексіївна	13
30	Діденко Юлія Олександрівна	31
31	Мезенцева Марія Сергіївна	369
32	Петруняк Євген Васильович	27
33	Колюх Валерій Вікторович	288
34	Колебошин Сергій Валерійович	341
35	Кузнєцов Олексій Олександрович	311
36	Козак Володимир Васильович	67
37	Нікітіна Марина Вікторівна	288
38	Калаур Іван Романович	427
39	Забурання Леся Валентинівна	414
40	Овчинникова Юлія Юріївна	81
41	Михайлюк Галина Олегівна	46
42	Стріхарський Андрій Петрович	397
43	Загоруйко Аліна Леонідівна	58
44	Гришина Юлія Миколаївна	246428
45	Тищенко Микола Миколайович	420
46	Аллахвердієва Ірина Валеріївна	112
47	Костін Андрій Євгенович	104
48	Мережко Олександр Олександрович	82

26 (зведений шість) нуль

1005

49	Мережко Олександр Олександрович	82
50	Кириченко Микола Олександрович	52
51	Павловський Петро Іванович	111
52	Бабій Роман Вячеславович	47
53	Ковальчук Олександр Володимирович	353
54	Марчук Ігор Петрович	294
55	Сова Олександр Георгійович	69
56	Саламаха Орест Ігорович	322
57	Кицак Богдан Вікторович	269
58	Мокан Василь Іванович	99
59	Мотовиловець Андрій Вікторович	20
60	Потураєв Микита Русланович	94
61	Нагаєвський Артем Сергійович	93
62	Кальченко Сергій Віталійович	24
63	Зуєв Максим Сергійович	408
64	Радущкий Михайло Борисович	18
65	Галайчук Вадим Сергійович	43
66	Криворучкіна Олена Володимирівна	247
67	Яременко Богдан Васильович	416
68	Гринчук Оксана Анатоліївна	66
69	Захарченко Володимир Васильович	216
70	Перебийніс Максим Вікторович	413
71	Богуцька Єлизавета Петрівна	92
72	Павліш Павло Васильович	583
73	Лічман Ганна Василівна	245

24 (двадцять чотири) підписи

74	Циба Тетяна Вікторівна	426
75	Кіселев Ш. П.	42
76	Меремик В. А.	242
77	Лавров О. В.	57
78	Лисовий С. Р.	378
79	Лисовський Т. П.	337
80	Лисовський О. С.	3286
81	Лисовський О. О.	357
82	Синько О. О.	3+7 398
83	Дроздов А. А.	82
84	Стернильчук З. О.	270 48
85	Тарбу О. В.	329
86	Томаш Д. С.	277
87	Тришук В. О.	75
88	Тришук	414
89	Фролов П. В.	122
90	Мухомов О. С.	382
91	Тарасов О. О.	345
92	Зуб В. О.	410
93	Савченко О. С.	65
94	Львів О. О.	25
95	Мельник С. Р.	415
96	Іванов В. І.	386
97	Александрова О. О.	102
98	Чернівський С. М.	339
99	Гузенко М. В.	362
100	Куцав А. О.	96
101	Марченко Р. І.	62

28 (двадцять вісім) підписів

102	Повхов М.В.	88
103	Мандзюк С.В.	432
104	Руденко О.С.	429
105	Забочинский Л.С.	78
106	Курочкин С.В.	273
107	Танушиев Л.А.	303
108	Махураму Г.Г.	404
109	Мод М.В.	103
110	Колес О.В.	335
111	Бунин С.В.	304
112	Серафимов И.А.	268
113	Тодоров В.В.	124
114	Варшова М.О.	61
115	Дигреса Р.А.	100
116	Воронов В.В.	40
117	Мухин В.М.	255
120	Рагун А.О.	8
119	Финчук Р.А.	423
120	Савченко О.В.	433
121	Шименко Л.М.	272
122	Тамкодовский М.А.	226
123	Слебокин С.В.	288 ²⁸⁹
124	Черный Д.С.	249
125	Колесник Ю.О.	329
126	Маслов Ю.М.	248 ¹
127	Бакунцов О.С.	327 ¹
128	Жуков Т.Т.	5
129	Шибалко А.О.	348

28 (двадцать восемь) листов

130	Ананченко М.В.	32
131	Камура В.В.	48
132	Сосниченко В.	57
133	Мельниченко Р.А.	357
134	Орле С.Р.	220
135	Боднар А.Р.	346
136	Васильев В.Р.	359
137	Гимидзак М.И.	176
138	Крульков Ю.У.	173
139	Косарук Д.А.	14
140	Матюков О.В.	88
141	Воронов И.И.	41
142	Бурмистров И.А.	424
143	Земляковский Ю.У.	114
144	Клепачевский О.С.	391
Всього: 142 (сто сорок два) из них с		
народных депутатов Украины		
Керівник управління кадрів		
Анастасія Верховної Раги України		
Тамтинова		
04.05.2020		

15 (п'ятнадцять) місць